3.f.50

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
Open Knowledge Commons and Harvard Medical School

http://www.archive.org/details/mikrokosmossiveh00bosc

ΜΙΚΡΟΚΟΣΜΟΣ

SIVE

HVMANI CORPORIS FABRICA

Ex ſacris DD. & Phyſicis

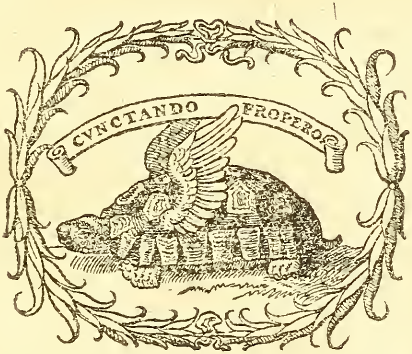
Summatim exhibita

In Annua Congregatione V. Paſtorum Regul.
Cœnobij TVNGERLOENSIS.

PER

F. WILLIBRORDVM BOSCHAERTS
eiuſdem Cœnobij Canonicum Presbyterum

Anno 1625. 10. Iulij, in profeſto SS. P. N. NORBERTI.

LOVANII,

Apud HENRICVM HASTENIVM, Vrbis & Vniuerſitatis Typographum. Anno 1626.

4671

HVMANI CORPORIS FABRICA

SVMMATIM EXPLICATA.

PHILOSOPHO cuidam in eremũ deſcendenti, & eius incolam Antonium interroganti, quomodo in adeò vaſta ſolitudine ab omni conuerſatione, aſpectu, alloquio vacuiſſima vitam tranſigere ſine libris valeret, oſtendẽs cælum & terram reſpondit Antonius; Meus liber, ô Philoſophe, eſt natura rerum à Deo conditarum, quæ quotieſcumque mihi libuerit, libros ipſius Dei ad legẽdum mihi ſuppeditat: ac ſi diceret, Tu Philoſophe inſudas euoluendis veterum tuorum Sophorum ſcriptis, cum labore & ſudore latentes effectuũ cauſas in ijs ſcrutaris, vigili lucerna libris componendis otium tibi labitur, ego vtor libris non manu ſcriptis aut à me excogitatis, ſed conſcriptis à Deo mihi & omnibus clariſſimè ob oculos poſitis, toto nimirũ hoc vniuerſo, quod quaquaverſum latiſſimè patet: ibi enarratur gloria Dei, ibi relucent perfectio, qualitas, potentia factoris, ibi effuſim ſe aperit benignitas Creatoris; hos perlego, ex his addiſco, hi otium mihi fallunt. Non inuenio ibi Philoſophantium rixas, nunquam perituras dubitationes quibus eorum ſcatent pulpita. Vniformis & ſimplex apparet hic veritas: gradus hi ſunt quibus ad cælorum fabricatorem aſcendo: exemplar eſt ex quo omnia veſtra laborioſa volumina ſunt exarata. Hic liber inuolutus eſt quem tot cõ-

Socrates hiſt. Eccl. lib. 4 cap. 23.

tẽtionibus & roſis vnguibus nitimini enodare, nec tamẽ ad culmẽ veræ ſcientiæ vnquã pertingitis, ſed euaneſcitis in cogitationibus veſtris. Quod de magno pronunciauit diſſeruitq; θεοδίδακτος ille Antonius, poſſumus idẽ de paruo mundo (homine) qui merito paruus mundus dicitur, omnia quæ in magno ſunt in ſeſe ſiue formaliter ſiue eminenter complectens admirabili ſitu, ordine, varietate. Quod ipſum nobis appoſitè explicat Gregorius Magnus in illud mandati Dominici: [*Prædicate Euangelium omni Creaturæ.* Omnis Creaturæ nomine ſignatur Homo. Omnis autem Creaturæ aliquid habet homo. Habet namque commune eſſe cum lapidibus, viuere cum arboribus, ſentire cum animalibus, intelligere cum Angelis. Si ergo commune habet aliquid cum omni Creatura Homo, iuxta aliquid omnis Creatura eſt homo.]

Hom. 29. in Euangelia.

Hunc μικροκόσμον enarrare hodie mihi eſt decretum, vt eius artificium intuendo ad ſupremi παντούργου encomia, venerationem excitari valeamus. Nemo miretur hanc materiam à nobis proponi, aut indignam eſſe putet ſtylo, oratione, conſeſſu, cum SS. Patres ad eius obſeruationem aciem mentis nõ ſegniter applicarint, ad eius inſpectionem nos ſæpe hortantes, eius cognitione ad laudem & gloriam Artificis nos prouocantes. Quin & Ethnici profanique, quemadmodum ex eorum libris patet, nõ ſine prouidentiæ diuinæ extrema admiratione huiuſcemodi thema tractarunt. Hunc igitur explicare mihi propoſitum eſt, non quidem totam eius compagem reſoluendo (eſſet enim immenſi laboris & de quo plurimos tomos confecerunt Anatomicæ ſcientiæ profeſſores) ſed ex omnibus præcipua quædam delibare, nec ea quidem exactè, tantum quaſi ἐν ὁδῷ obiter ſiue tranſeunter.

Sapien-

Sapientiſſimus totius vniuerſitatis Architectús Deus, magnum mundum & quæ eius ſinu continentur conditurus, eius primò iecit fundamenta mole vaſtiſſima, firmitate ſolidiſſima, quibus ſecutura omnia tanquam baſi inniterentur: *In principio creauit* (inqnit Scriptura) *Deus Cœlum & terram.* Eſt terra inter omnia ſimplicia corpus denſiſſimum, aptiſſimumque proinde cæteris ſublunaribus ſuſtentandis: ei innituntur præter viuentia penè omnia, ingens aquarum moles, aër, eiſque mediantibus ignis, ſi ei diſponamus ſeparatum ſupra reliqua elementa locum. Cœlum ex ære fuſum, conditione incorruptibile, ſuo amplexu inferiora coërcet, & quaſi intra limites cohibet Ita idem artifex fabricaturus in magno Mundũ minorem (hominem) eius in corpore ſolida ſtruxit fundamenta, ſcilicet oſſa, quibus reliqua fabrica quæ carne, pelle, humoribus, neruis, venis, materia partim molli, partim fluida conſtat, cohæreret firmiter, permanenterque ſubſiſtere valeret Quod in magno Mũdo terra, quod in ædificijs ſunt lapides fundamẽtales, trabes, quod in nauibus carinæ & coſtæ, hoc in hominis ſtructura sũt oſſa terræ comparata, cum qua etiam in terreſtri & frigida indole communicant, quæ admirando artificio ordineque ſunt digeſta & commiſſa. Nõ latuit hoc Huſſiũ pugilem Deo loquentem : *Oßibus & neruis compegiſti me.* Teſte Ariſtotele omnia cõtigua ſunt, & neque os vllum ſeorſim per ſe habetur alteri non annexum, ſed aut pars continui eſt, aut aliud os cõtingit, ac ei annectitur, adeò vt ſagax rerum parens natura, ſimul oſſibus tanquã vno continuoque & ſimul pluribus ad diuerſos vſus hominũ voluerit vti Potuiſſet Deus omnipotens ea inſtar vnius continuiq; oſſis, lapideæ cuiuſdã ſtatuæ modo effingere: ſed noſtris functionibus inidoneũ id plane fuiſſet. Nã etſi ita quidem humana fabrica iniurijs minus foret obnoxia

Geneſ 1.

Iob. 10.

l. 2. de part. anim. cap. 9.

 & ipſius

& ipſius oſſa firmiorē adipiſcerentur ſedē, neque luxari, neq; excidere, aut diſtorqueri poſſent, tamen quia motu (qui animali maximè, ſi quid aliud proprius cēſetur) neutiquā deſtitui præclariſſimū animal debuit: & cum motus citra oſſium diuiſiones cōmiſſuraſque haud perficiatur, nos è multis oſſibus fabrefieri magnopere conduxit. Compinguntur autem cartilagine quæ ad naturam eius admodum accedit, mollior tamen eſt terreſtris ac duriſſima corporis ſecundum os particula, prorſus ſolida ſenſus ac medullæ expers in firmum ligamentum futura. Et quamuis totus illorum contextus, præſertim in particulari, oſſa tibiarum, fæmorum dorſi, vertebræ, fulcrorum officium ſubeant, ſunt tamen etiam pleraque alijs munijs deſtinata. Quædā enim reliquis partibus veluti propugnacula, tutiſſimiq; valli & muri ex inſtituto obijciūtur, quemadmodum caluaria, pectoris os, coſtę &c: Alia quorundam oſſium articulis præficiuntur ne illi plus ſatis laxè moueantur, aut in nimium acutos inclinentur angulos. Dentes porrò incidendis, confringendis, atterendis, molendiſque cibis priuatim conducunt, perinde ac duo auditus inſtrumenti oſſicula peculiariter auditrici potentiæ officio famulantur. Hinc inter ea cernere eſt admirabilem varietatem in figura, quantitate, duritie, mollitie, ſitu, colore, temperie, nominibus, quibus omnibus exactè recenſendis non vna oratio ſufficeret ne vilem aut abijciendam reputemus eiuſmodi conſiderationem. Sane Regius Pſaltes non leuiter animum intendens in formationem membrorum noſtrorum internorum in utero matris adhuc reconditorum & creſcentiū, demiratûs ſapientiam ſcientiamque Dei in hoc opere, narrationem de formatione corporis interrumpens exclamat: *Confitebor tibi quia terribiliter magnificatus es, mirabilia opera tua, & anima mea cognoſcet nimis.* Cōfitebor cogitans

Lege Veſalium lib. 1. De hum. corp. fabrica.

Pſ. 138.

gitans hanc induſtriam tuam: confitebor tibi confeſſionem laudis, quia terribiliter terrore admirationis & reuerentiæ magnificatus es. In quo hæc admirabilis magnificentia eſt ſita? quia *Mirabilia opera tua*, id eſt, admiranda ſunt opera tua in plaſmatione hominis in vtero matris tam recondito & obſcuro: & anima mea valde ſataget cognoſcere magnitudinem horum factorũ tuorum. Statim regrediens ad ſcientiam & ſapientiam Dei in humano opificio, pergit: *Non eſt occultatũ os meũ à te quod feciſti in occulto &c*: quaſi dicat, non latet perſpicaciam tuam oſſatura mea (ſic loquar) qualia, quanta & quam multa oſſa lateant intra carnem meam, quia tu ipſe ea feciſti, & in occulto feciſti in vtero materno intra pellẽ & carnem noſtram ad fulcimẽtum habitationis noſtræ. Dignam eſſe eorum contemplationem inſinuat ferè eodem modo Sapiens: *Quomodo ignoras quæ ſit via ſpiritus & qua ratione compingantur oſſa in ventre prægnantis ſic neſcis opera Dei qui eſt fabricator omnium*. Iacto fundamento reliquum ædificij artificium perluſtremus. Ac quamuis animus multis laudibus ſuaque præſtantia longè corpus tã in ſubſtantia quam potentijs excedat, eximiamq; Creatoris virtutem ſublimius manifeſtet, de materiali tamen portione potiſſimum modò agemus; nam vnius horulæ anguſtijs omnia complecti non poſſumus. In hac primò cernere eſt altiſſimi prouidentiam, qui membra omnia indiſſolubili nexu inter ſe fecit cohærere, quo ad mutuã opem conſentiant, ac veluti gubernatione quadam politica in commune totius corporis bonum conſpirent. Sicuti in magno mundo omnia corpora quæ ſunt membra vniuerſitatis, diuerſiſſimarũ ſpecierum, contrariarum perſæpe actionum, adeò ſtrictè inuicem cohærere voluit natura, vt ne vel minimam particulam vacui intra ea patiatur, imò ei auerſandæ cum ſui partium diſpendio ſem-

Eccleſ. 11.

per obluctetur: ſic in membrorum συντάξει arctiſſimus nexus mutuus conſpicitur. & quidem ob eãdem rationem: cùm enim inferiora gubernari, influxuſque recipere neceſſe ſit à ſuperioribus: deinde ferme cuncta ad finem bonũque Vniuerſi continuãdum in ſe mutuò agere & à ſe inuicem pati debeant, virtus autem vnius in alterum diſtans & per vacuum traijci nequeat, pernecessarium fuit in Minore & Maiore illum tactum mathematicum inducere, & deinceps ſumma vigilantia cuſtodiri.

Duo præcipuè membra ſunt, de quorum eminentia & principatu inter Philoſophos decertatur, ſcilicet cor & caput ſiue cerebrum: Stoicis, Auicennâ, imò ipſo [a] Ariſtotele cordi, Platone, Galeno, SS. PP. [b] Auguſtino, [c] Chryſoſtomo, [d] Ambroſio alijſq; cerebro & capiti primatum deferentibus. Qui iudices nos poſtulabit, hãc referet deciſionem. Si membri dignitas communitate & neceſſitate influxus æſtimetur, primus dignitatis locus cordi eſt tribuendus, ſicuti benefica ſummèque requiſita eius vis ad omnes actus pertinens oſtendit. Si verò ex facultatum & operationum perfectione & nobilitate cenſeatur, cerebro ac capiti principatus eſt adiudicandus. Et quia hæc poſterior prærogatiua priori abſolute præponderat, ideò ſimpliciter ſtatuendum cum prædictis PP. cerebrum cordi nobilitate præſtare. Probant illud etiam, omiſſis alijs rationibus, ex ſitu D. Baſilius, Chryſoſtomus. Et pulchrè Ambroſius: [Primum omniũ (inquiens) cognoſcamus humani corporis fabricam eſſe inſtar mundi: ſiquidem vt Cœlum eminet aëri, terræ, mari, quæ veluti membra quædam ſunt mundi, ita & caput inter reliquos artus cernimus eminere, præſtantiſſimumque eſſe omnium tanquam inter elementa cælum, arcem inter reliqua vrbis mænia.] Conformia ſunt hæc Ariſtoteli aſſerenti humani corporis membra ad ſimilitudi-

a lib. 3. De part. animal. cap. 4.
b in Pſ. 29.
c Ser. 19. in cap. 4. ad Epheſ.
d lib. 6. Hexa. cap. 9.
Homil. 11. Hexa.
Supra.
Lib. 1. de hiſt. animal. cap. 15.

militudinem partium Vniuerſi collata eſſe: quare cum videamus ea quæ componũt Vniuerſum, quod ex quatuor elementis & cæleſtibus globis conſtat, eo perfectiora eſſe quò locum habent altiorem, fit vt caput reliqua hominis non minus honore vincat quam cælum elementa. Reſidet in eo tanquam in excelſa arce διάνοια, circumquaque omnia perluſtrans, cælos terraſque præteruolans, cæteris membris tanquam ſubditis iura dicens, imperio mouens inſtar primi motoris nutu ſuo totum creaturarum exercitum ducentis. Quare tale domicilium tuto munimento cuſtodiri natura magnopere ſategit, quemadmodum regiam aulam muniri conuenit. Et in hac munitione inſignem Architectonicæ diuinæ artis perfectionem aduertunt Anatomici, quod ſcilicet non ſoli cuti carnoſiſque inuolucris vt in abdomine, aut per interualla à ſe inuicem diſſitis oſſibus vt in thorace, cerebri commiſerit cuſtodiam, ſed vndique os ipſi inſtar galeę ad tutelam circumpoſuerit. Et cum caput tectum quoddam domus calidæ repræſentet, fumida vaporoſaque ſubiectarum coquinarum recrementa quæcumque ſurſum conſcendunt excipiens, atque huius gratia copioſiore euacuatione ipſum egeat, galeam cerebro inductam non prorſus ſolidam, ſed cauernoſam ſuturiſque intertextam ſolers omnium author efformauit. Si enim tota caluariæ ſubſtantia ſeruaretur fiſtuloſa & cauernulæ nullo obducerentur cortice, ea ſubſtantia ſuâ aſperitate vicina raderet vulneraretque. Deinde ſi omnino ſpongioſa fiſtuloſaque foret, nullo donaretur robore ac pumicis ritu fragilis atque infirma eſſet. Capillis quoque tam ad ornatum quam ad protectionem contra aëris iniurias veſtitur, ſicuti arbor folijs, tectum tegulis: qui adeò exigui momenti non ſunt,

in 4. diſt. 44 qu. 1. art. 1. quin materiam præbeant Philoſophis & Medicis amplè diſputandi: D. Thoma aſſerente eos animâ rationali, ſicuti cætera carnis, informatos; D. Bonauenturâ eos informari animâ propriâ, quæ ſola vegetādi facultate prædita ſit, habereque ſe ad carnem, ſicut herbas ad terram, quæ illi quidem radicibus inhæreſcunt, tamen vnaquæque ſuam animam vegetatricem obtinet. Quæ vtraque ſententia probabilis iudicatur. *ibid. q. 2.*

Verùm omnium mirabiliſſimum eſt intueri numerum variumque apparatum potentiarum, honorariarum pediſſequarum reginæ Rationi in capite cerebroque famulantium, quarum quæque ſuum habet cubile, proprijs fulget veſtimentis, peculiaribus quæque inſtructa eſt inſtrumentis ad eiuſdem obſequium perpetuò excubātes, ſenſus externi quinque, Viſus, Auditus, Odoratus, Guſtus, Tactus: ſenſus interni quatuor, Communis, Phantaſia, Cogitatiua, Memoria. Hi vigiles internuntij ſunt, Referendarij, Graphiarij, Libellorum ſupplicum Magiſtri inter obiecta & intellectum, ex quorum relatione, depoſitione, ille de omnibus rerum differentijs, litibus cognoſcit, de cognitis ſententiam pronunciat: nihil enim, docente Ariſtotele, eſt in intellectu, quin prius fuerit in ſenſu: & oportet intelligentem phantaſmata contemplari.

De ſingulis differere modò non aggredior; eſſet hoc magnum Oceanū velle paruo puteo includere. De viſu aliquid dicendum, qui inter cunctas ſenſitiuas exteriores prima ſubſellia tenet; tū quia tenuioribus, & à materiæ fæce liberioribus, ac niſi per Diaphanum illuſtratum tranſmiſſis imaginibus ad functiones ſuas vtitur, nullamque realem immutationem ab obiecto recipit: tum quia eius actio celerrima eſt, vtpote quæ momento fit, & è longiore tractu res attingit: tum quia plures obiectorū perci-

percipit differentias quam alij ſenſus, quandoquidem viſu totius mundi vultum, ſtaturam & ornatum intuemur, lucis pulchritudine fruimur, quæ auro (iudice D. Auguſtino) pulchrior eſt, colorum varietatem diſtinguimus, vniuſcuiuſque molis magnitudinem, figuram, numerum, proportionem, ſitum, motum & quietem aſſequimur. Reſidet in oculo, domicilio orbicularis figuræ, cuius paratura ſeptem conſtat muſculis (ſunt ij artuum noſtrorum & oculi motores) quinque tunicis, tribus humoribus, neruis duobus, hoc ordine. Centrum oculi in globi figuram conformati obtinet humor cryſtallinus, qui glaciem, ſeu cryſtallum ſuâ pelluciditate æmulatur, quē vndique cingit tunica ſpecularis, ſicut ſpeculū nitēs & trāſlucēs. Huius humoris medietas vna in humorē vitreum, qui proxime ſequitur, immerſa eſt; altera in eo exſtat, & quaſi innatat. Deinde humorem vitreū poſteriori parte ambit tunica reticularis, ſic dicta, quod venulis multis & arterijs intexta, retis effigiem exhibeat, deſinens vbi glacialis eminere incipit ſupra vitreū. Hinc duæ ſeſe offerunt membranulæ, nempe vuea per cuius foramen cryſtallinus cum pupillà cernitur; & à colore huius tunicæ, quæ variè intingitur, oculos nigros, cæſios, glaucos, aut alio colore imbutos dicimus. Altera tunica eſt cornea, quia cornu in laminas tenuiſſimas inſectum refert, quæ totum oculum circumit & ſplendida eſt. Inter has duas tunicas, humor aqueus (ab aquæ ſimilitudine) continetur. Tum poſtremum atque extimum locum occupat tunica adhærens cuius beneficio vndiq; totus oculus conſiſtit & in ſua ſede cohibetur. Concurrunt etiam ad oculi ædificaturam duo nerui optici ſeu viſorij appellati, qui à cerebro proficiſcuntur: alter è dexterâ, alter è ſiniſtrâ viâ, per quos ſimulacra eorū quæ ſub aſpectum cadunt, in communem ſenſum influunt,

Lib. 2. de libe. arbi.

 ſimulque

ſimulque per eoſdem à cerebro emicant viſorij ſpiritus, ſine quorum ope facultas cernendi munus ſuum perficere nequeat. Vt verò tutus ſit oculus, palpebra ei prætexitur tanquam quoddam propugnaculum; tenerrimus enim eſt & ſine detrimento raro tangitur. Pilorum aciculæ in ijs circumpoſitæ, quibus eæ inter ſe conſerantur, & applicentur exactius, ſuperior ad inferiorem; earum enim quædam ligamenta ſunt pili inter ſeſe implexi & interſerti. Per huiuſmodi palpebrarum pilos (inquit Baſilius hanc ὀφθαλμοποιήσιν accuratè deſcribens) peculiaris quædam & accommoda munitio nos vndique cingit; ſimul quidem per eam delineationem gratuitum decorem nobis indulgens, ſimul etiam non mediocre emolumentum ſuppeditans cuſtodiæ tutelaris: nam animantium quæque minutiſſima procul à ſe ſubmouet, nec puluerulentam vllam materiam aut ſcobinam ſinunt adire propius oculi pupillam, quæ alioqui poterat ab omni parte reddi obſcurior & induere caliginem. Obijcit ſibi idem Baſilius, Cur manus non ſufficiunt oculo protegendo? Reſpondet, potuiſſet affectio quæpiam anteuertens oculi aciem obtundere, quam eouſque pertingat manus, nunc verò illi adiacet palpebra ſupernè impendens, quæ ſimul ac noxij aliquid ſentit, mox oppandit velamen. Supercilia item quę ſupernè prætexuntur, prominentque oculis, ſunt ipſis munimentum peculiare & penè domeſticum, vt aciem viſiuæ potentiæ rectà intendant ac moderentur: Deinde ea ipſa ſudorem ex immodico labore contractum non ſinunt influere oculis, nec illis proinde eſſe impedimento. Quæ omnia aliaque hîc conſiderans citatus Baſilius, admirabundus erumpit. [Quis vſquam vinitor pulchrè adeò ſuam poſſit excolere vineam, aut ſuperciliofo colle eam circumdare, vt à quoquam haud facilè

Supra.

queat

queat inuadi & neque lædi vllâ incurſione torrentium è finitimis locis alluentium, perinde atque dominus ſepimento ſuperciliorum, & quaſi propugnaculo præmunijt oculos?] hanc ſollicitam cuſtodiam agnoſcit Eccleſia, dum orat, Cuſtodi nos Domine vt pupillam oculi, id eſt, eam curam quam oculo cuſtodiendo adhibes, erga nos in alijs noſtris potentijs, actibus, contra quælibet occurrentia dignare. Quod attinet ad eorum ſitum; illuſtrarunt eum Phyſici & Medici: ne autem ſe ſolos, aut primos id aduertiſſe autument, audiamus diuum Ambroſium ſacrum Philoſophum: [Adhærent veluti quibuſdam montium ſuperciljs oculi, & vt protegente montis cacumine tutiores ſint & tanquam in ſummo locati, de quadam ſcenâ ſuperiori vniuerſa proſpectent. Neque enim opportebat eos humiles eſſe ſicuti aures vel os, ipſoſque narium interiores ſinus. Specula enim ſemper in alto eſt, vt aduenientium cateruarum hoſtilium explorari poſſit aduentus, ne improuisò occupent otiantem vel vrbis populum, vel Imperatoris exercitum. Hîc latronum quoque cauentur incurſus, ſi exploratores in muris, aut turribus, aut montis excelſi ſupercilio ſint locati, vt deſuper ſpectent plana regionum, in quibus inſidiæ latronum latere non poſſint. At forte dicas, ſi ſpecula editior neceſſaria fuit, cur non ſupra ſummum verticem capitis oculi conſtituti ſunt, ſicuti cancris vel ſcarabæis in ſummo ſunt, quibus licet nullum caput appareat, colla tamen ac dorſa cætero corpore celſiora ſunt? ſed illis teſta valida, nec tā tenuis membrana ſicuti nobis, quæ facilè poſſit offendi, ruboq; & cæteris interſcindi ſentibus: itaq; nobis in sūma propemodū corporis parte cōſtitui oculos oportuit tanquā in arce, & ab omni vel minima offēſione Supra.

 defen-

defendi, quæ duo ſibi compugnantia videbantur; nam ſi in humili eſſent, propter tutamen munus impediretur: ſi in vertice, paterent ad iniuriam]. Hactenus Ambroſius. Quibus planè cõſimilia habet Baſilius. Cur oculi Sphæricæ figuræ ſint cauſas plures reddunt Perſpectiui. Congruit eis forma globoſa promptiori agilitate nunc huc, nunc illuc volui, & aſpectum circumferre aptiſſima. Voluit autem eius Creator aſpectum circũferri, vt circuitus (ait Plato) ordinatos, qui in cælo aguntur, in vſum redigamus mentis noſtræ, diſcurſioneſque ipſius illis cognatas; perturbatas verò ad illorum temperiem reuocemus & conuerſiones Dei, quæ ſine vllo errore aguntur, imitemur.

In Timæo.

De auditu, de alijs ſenſibus, eorum officinis, operationibus, de ſenſiteriorum politâ conſtructione præclara poſſem depromere, ſi nimius eſſe vellem, & ſine fine ſermonem protelare. Vos ex ijs quæ de oculo diximus, proportionatè de cæteris intelligentiam tranſumite. Sunt hi omnes fidi intellectus adminiſtri, ad diuerſa in tanta diuinorum operum diuerſitate exploranda emiſſarij. Hinc feneſtræ animæ à ſcriptura & SS PP. appellantur, non malè ab ijſdem, luminaribus cæleſtium orbium comparati, oculos Soli, luminari maiori, reliquos aſtris, minoribus luminaribus, conferentibus.

Aſt quoniam in regio palatio, in Regis Reipublicæq; Conſiſtorio variæ ſunt famulantium claſſes, alij ordinis ſuperioris, alij inferioris, per quos ſeriatim Regis Reipubliceque expletur obſequium: intellectrici facultati diuerſas ex ordine ſubordinauit ordinatiſſimus Moderator potentias, per quas ipſe tanquam per aſſiſtentes Senatores pulchro ordine conſidẽtes, debitum exequatur officium; nimirum, ſenſus internos. Poſt externos namque Veredarios quaquauerſum exploratores excurrẽtes,

primus

primus ſequitur ſenſus communis, veredariorum magiſter, qui ſingula à quinque ſenſibus accepta in vnum colligit, de ijs proximè cognoſcit, ad ſupremi iudicij ſenatũ tranſmittit. Ei præterea demandatum eſt impertiri ſenſibus externis vim ad functiones ſuas obeundas per communicationem ſpirituum vitalium , quos abs ſe veluti fonte ac primario ſentiendi inſtrumẽto effundit. Secũdo loco ſtatim ſubſequitur Phantaſia, quæ ſpecies à ſenſu communi acceptas conſeruat, ijs vtitur & cognoſcit in abſentia obiectorum, cum ſenſus communis ſolum edat actionem perceptiuam in præſentia obiecti, & eo euaneſcente, ipſius etiam actio euaneſcat. Tertia in irrationabilibus animalibus æſtimatiua, in hominibus cogitatiua indigitatur, qua non ſolum res ſenſatas, ſed etiam inſenſatas cognoſcimus, eaſque inter ſeſe componimus. Manifeſtat ſe clarè in brutis, verbi gratia, oue balatili quę viſo lupo inimicitias apprehendit. Quartum ſubſellium inſidet memoria, phylacterium omnium ſpecierum ab enumeratis ſenſibus allatarum, qua quod notitiæ ante hauſimus, iteratò repetimus, eſtque totius vrbis intelligibilis Theſaurarius, Sigillorum cuſtos. Diſputare hîc nũ omnes nominatæ facultates ſubſtãtiâ aut ſpecie, an ſolo officio diſcriminentur, non occipio: agant hoc emunctioris Philoſophiæ Pſychici. Nobiliſſimus ac proximus à Rege miniſter eſt intellectus agẽs, eiuſdem ſtemmatis cũ intellectrici mente, à concretione materiæ ex origine liber. Quandoquidem enim intellectus, ex quo actiones intelligendi proficiſcuntur, à principio ſit veluti nuda tabula, nullam obtinens rerum congenitam imaginem, cuius interuentu intelligendi actus proferat, nec verò eiuſmodi imagines ſolius phantaſmatis miniſterio gigni queant, quod ſint ordinis immaterialis, ad quem agens materiale ſuopte marte pertingere non valet, neceſſariũ

fuit Creatori ei adiungere aliquam ſpiritualem potentiã ancillantem, cui id munus tanquam principali animæ inſtrumento incumbat: ea verò potentia eſt intellectus agens. Hi omnes iam recenſiti ſicuti ipſi capiti & cerebro, in quo regina Ratio reſidet, à miniſtris ſunt, ita viciſſim anima ex cerebro armamentario ſuo eis vires, alimenta, media procurat, ſpiritus animales, ſine quibus nullæ mortalium facultates officia ſua obire queunt: ſunt ij ſubſtantiua quædam corpuſcula è puriſſimo & tenuiſſimo ſanguine producta, à corde ſurſum miſſa, & à cerebro vltimò præparata, quibus deficientibus, niſi alij addantur, langueſcunt neceſſariò omnium famulantium potentiarum vires. Concinna hæc decentiſſimaque ſenſitiuarum coordinatio, earũ conſtans Sympathia & Antipathia mouerunt Platonem vt animam ex qua illæ germinant, harmoniam appellaret.

Ad prædictam & aliquo modo hactenus explicatam capitis Oeconomiam, ſunt præterea in cerebro decora ordinatiſſimaque ſerie fabricata oſtiola, foramina, cauernulæ, nerui tum ad ſpiritus animales recipiendos, emittendos, perficiendos, tum ad ſenſuum tam internorum, quam externorum operationes procurandas, iuuãdas, recrementa exturbandum, noxia auertendum: oportet enim, quia in diuerſa eius adminiſtratio diſtrahitur, diuerſorum ſupellectilium cubilia poſſidere. Quæ omnia ſi quis enucleatè penſitet, nonne iuſtè æſtimabit, non hominem dumtaxat, ſed etiam ſolũ caput microcoſmi titulum mereri? Quare Theodoretus volens prouidentiam diuinam erga genus humanũ intimare: [Caput, inquit, arcis inſtar in ſummo ciuitatis huius, (humani intelligit corporis) faſtigio ſitum conſpice, in quo opulẽtiſſimus quoque hominis theſaurus, nempe cerebrũ, quaſi in munitiſſimo caſtro cuſtoditur.]

Serm. 3. de prouid.

Poſt

Poſt caput ſecundas habet Cor, nactum ſtationem in medio orbis aut circa medium, quò exinde omnibus receſſibus poſſit commodius ſubuenire; ſicuti Sol in medio ſtellatarũ Sphærarum collocatur ad facilius reliqua aſtra debitâ luce perfundendum: Eſt enim vitæ principium, perneceſſarij caloris fons, contra violentos incurſus ingenioſâ ſolicitudine vndique circumuallatur, eſtque, aſſerente Ariſtotele, quaſi quoddam ſeparatum animal. Obſeruãt Anatomicę ſpeculationis periti, oſſa quæ Cor cuſtodiunt, gladij cuiuſdam effigiem referre; ac ſi natura exerto gladio, armatâ manu, vitæ promptuarium continenter defendere parata ſit. Statiua nanciſcitur in eo appetitus iræ, qui quaſi belli Dux, hoſtilẽ ingreſsũ repellit, totumque animal ab inimicorum graſſatione tuetur. Aſſociatur ei in eadem ſede Concupiſcibilis; qua ex ratione Chriſtus in Euangelio: *De corde exeunt cogitationes malæ.* Mat. 15 Eius motum eſſe conuerſioni ſuperlunarium globorum perſimilem, adnotat diuus Thomas, quia Opuſc. 35. & circularis prout ab eodem ad eundem terminum reciprocâ uiciſſitudine commeat, & continuus ſimul quatenus dum animal viuit, neutiquam interrumpitur; habet ſe ad caput ſicut terra, mare ad cœlum: terra, mare, vaporoſas exhalationes ad altiora loca ablegant, quas ſuperna corpora congregant, modificant, in pluuias, imbres conuertunt, quibus dimiſſis, inferiora rigantur, aluntur, fęcundantur: ſic Cor ſpiritus vitales à jecore crudos recipit, excudit, efformatoſque cerebro tranſportat, quod eoſdem magis purgando, concoquendo viciſſim ad Cor, ad ſingulas noſtri orbis plagas remittit, quibus ſingulæ viuificantur, fæcundantur, ad ſeruitia ſua exequenda habiles efficiuntur. In his diſpertiendis ad amuſſim ſeruatur iuſtitia diſtributiua,

tiua, qua cuique membro ſecundum officij rationem debitâ menſurâ porrigantur; his plures, alijs pauciores, his ſubtiliores, alijs craſſiores. Quidnam ij ſint, ſupra eſt definitum. Vehicula ſunt caloris à corde hauſti per omnes corporis tractus, quo inſitum calorem indeſinenter deciduum aduentitio inſtaurant. Ab Ariſtotele aſſimilãtur malleo, incudi, quæ ad multas actiones edendas obſeruiunt. Torquet inquiſitores Phyſicæ, quonam impulſore, quàue manu ſpiritus nũc illorſum, nunc iſtorſum, nunc ſurſum, nunc deorſum ſtatutâ lege ferantur: neque enim adeò diſcrepantia itinera ab eorum ingenio peragrari queunt. Medici excogitant vnam virtutem rectricem, neſcio vbi reſidentem, quæ illos propellit, dirigit, ad diuerſa loca ſecundum neceſſitatis exigentiam amãdat, adinſtar Intelligentiæ, quæ æthereorum orbium motui ciendo, ac gubernando iuxta aſſidet ac præſidet. Nos credimus verius, regi & moueri eos à virtute impellente & attrahente qua cor, cerebrum, cæteræque partes donatæ ſunt, quæ in nutritione & augmentatione manifeſtiùs deprehenditur. Tertium principale membrũ eſt jecur, dictum officina ſanguinis, imò reliquorum humorum: quod apud antiquos medicos cũ corde de primatu & æſtimatione certauit, ſed iam dudũ litem cũ omnibus expenſis perdidit. Subſtantia rubet, mollis eſt, cruori fœtui ſuo paulo ante concreto ſimilis, niſi quod maiorẽ duritiem vendicet. Eſt primus alimenti diſtributor, & cordi tanquam quidam annonæ præfectus miniſtrat. Sunt alia ad μικρόκοσμου erectionem confluẽtia, minus quidem principalia, attamẽ neceſſaria. Eſt Ventriculus ſeu ſtomachus, qui cibis ab ore tanquam coco fruſtatim receptis concoquendis præeſt. Eſt lien ad ſiniſtram Ventriculi ſedem, qui ſanguinem lutoſum, fæculẽtumque à jecore confectum excipit, purgat, rarefacit, & ſuæ nutritioni aptum

aptum reddit, Eſt pulmo cordi circumpoſitus, qui aërem deforis attractum præparat, quo eius ferocientem calorem mitiget; qui etiam ad reſpirationem & loquelam eſt natus. Sunt pedes motionum progreſſiuarum, manus externarum operationum communia inſtrùmenta.

Vltimò admirabile eſt cernere inſtructiones muſculorum, numerum venarum, arteriarum, per quas veluti flumina aut riuulos, omnia membra, vnius regni prouinciæ, inter ſeſe communicant, commercia, fœdera, auxilia peragunt, quas ſi ad calculos vellemus reuocare, prius forſitan ſtellas cœlorum dinumerauerimus.

Atque hęc de terreſtri & materiali orbis noſtri portione, non ex Philoſophis ſolis aut Anatomicis, ſed etiam ex Sacris Scriptoribus, Spiritus S. calamis, ne horum ſpeculationem curioſam, naturalem dumtaxat & non cœleſtem eſſe, quis ſibi perſuadeat. Nec omnia quæ merebãtur dici protulimus (eſſet enim opus multorum dierum, imò menſium) ſed ex potiſſimis quædam: nec ea quidem κάτα ἐντελεχίαν hoc eſt perfectè & completè, verùm (vt Ariſtotelicâ phraſi vtar) ἐν τύπῳ vniuerſaliter, confusè, per capita & nudas ſummulas. Particularius ea proſequuntur diſſectionum magiſtri, inter quos præfulget Andreas Veſalius, qui minutim ea exhibet, in quibus tanta diuerſitas, diſcordia concors, ordo, induſtria, ſubtilitas conſpicitur, vt cunctipotens numen in homine condendo omnipotentiam ſuam prodegiſſe videatur. Quid igitur mirum ſi ſub vilis pellis lacernâ paruum mũdum collatebrare dicamus? Omitto ſtaturam hominis erectam eſſe, cælos vnde fluxit, quo pergit, cõtinuò ſpectantem, cum cætera animalia acclinia ſint, terram deſignantia: & quidem gratâ venuſtàque quantitate, quâ non nimium ſtaturoſi, nec nimium ſumus puſilli; quam hominis efformationẽ pluribus eulogijs celebrarunt SS.

 PP. omitto

PP. Omitto communes facultates, quas animantibus inſeuit idem architectus, animalem, vitalem, naturalem; quæ iterum tripartita eſt, nutritiua, ne tanquam exigui temporis flos præproperè extabeſcat ſanctiſſimum animal: augmentatiua, quâ ad perfectionem promoueatur, quod imperſectum naſcitur: generatiua, quâ ſaltem hîc in ſpecie perennet, quod in indiuiduo non poteſt. Vniuerſa hæc profundiſſimè contemplatus Baſilius in expoſitione loci Scripturæ, *Formauit Deus hominem*, ſuſpirando adclamat: [Vnde mihi tantum affluat eloquentiæ flumen, vt ad amuſſim expromere queam quæ in ſe complectitur illa vox, ἔπλασε, formauit; finxit: ſi otij liberioris tantum ſupereſſet quo fretus demonſtrare queam humani corporis conſtitutionem, nimirum ex teipſo docereris quam prouida fuerit circa te quamque ſolers Dei ſapientia.] Vnica breuis vocula eſt, formauit, verũ reconditi myſterij copiam comprehendit. Gregorius Niſſenus narrat ſibi animum ſuggeſſiſſe aliquando dubitationem, quomodo magnus poſſit eſſe homo, qui tot miſeriarum centenarijs quotidie inuoluitur, & addit, hanc dubitationem ademiſſe ſibi ſacram de Geneſi noſtra hiſtoriam, in quâ legebat quo conſilio, quâ induſtriâ, quoue artificio Deus nos contexuerit: inde videri hominis prærogatiuam, magnitudinem: ex hoc capite hominem vere dici fœlicem, animal diuinum: hæc eſſe attendenda, hæc præponderare omnibus eius quibus obnoxius eſt calamitatibus: miſerias tantum eſſe puluiſculos quoſdam in aureâ catena, in pretioſâ imagine leuiter conſperſos. Si pergere liceret ad alteram portionem quæ immortalis eſt, ſecundum quam ad ſimilitudinem Creatoris facti ſumus, animam puto, eiuſque potentias & operationes, centuplo admirationem & dignitatem accumularem Quemadmodum ad perfectionem Vniuerſi

Supra.

Orat. 2. in hominis procreat.

voluit

voluit ſummus Opifex ſubſtâtias procreare, alias corporales, vt cælum, elementa, alias ſpirituales, quales ſunt Intelligentiæ, quas vulgariter Angelos nuncupamus: ſic in minori mundo, quo omnibus numeris abſolutus conſummatuſque foret, ex materiali & immateriali, ex mortali & immortali humanum plaſma compoſuit: voluit inexplicabili ingenio duo remotiſſimà extremeque pugnantia in vnum coaleſcere & ex duobus perfectis, perfectiſſimum aliquid exoriri. Hæc coniunctim expendens citatus Baſilius ad illa Moyſis: *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram*, hac Apoſtrophe diſcurrit: *Geneſ. 1.* [Noſſe vis teipſum, vel hinc auſpicium ſumito. de nullo enim opificiorum, quæ eatenus condiderat, vox iſta in litteras tranſmiſſa eſt. Lux & reliqua facta ſunt, idq; ſimplici mandato: nam dixit Deus, fiat lux, fiat cælũ, & ecce cœlum præeunte nulla conſulratione conſtitit. Rurſus luminaria, nec quidquã legitur præextitiſſe initi conſilij de condendis luminaribus. Præcepto item fecit mare, vt eſſet, pelaguſue omni dimenſione ſuperius. Dei mandato omnigeni piſces facti. Feræ itidem, iumenta, volucrum genus omne, dixit Deus vt eſſent, & ecce facta ſunt. Hæc mandato. Non iam hic conſtiterat homo: aſt de eo formando initur conſilium. Non vt de alijs præmiſerat dixit, fiat homo, ſed conſultando, faciamus hominem. Erudire hinc ô homo, ac ediſce, quanti vnus tu æſtimandus venias. Neque enim generationem tuam ceu abiectitiam aut pretij vulgaris communi creaturarum mandato cenſuit attexendam. In Deo conſultatio prægreditur, quo pacto id animantis, quod tanti fuerat æſtimandum, prouehi deberet ad vitam. Per hoc ſane quod curam eam cõdendi hominis interſerit Scriptura, innuit Deum voluiſſe edere quidpiam quod eximiæ ſuæ artis ſpecimen eſſet, numeris omnibus *Hom. 10. Hexam.*

 abſo-

abſolutum, perfectum, ſolertique artificio elaboratum ac perpolitum. Aut certe tibi vt inſinuet, quam ſis in oculis Dei tuâpte naturâ perfectus,] Ita Baſilius ſæpe nominatus quod in hocce opere Dei conſiderãdo ſit multus, qui deinceps proſequitur plura de digniſſimâ formâ ſecundum quam ad imaginem Dei effecti ſumus. Verùm quia illud negotij modò nobis nõ propoſuimus, vlterius non protraho. Seneca naturalis & moralis Philoſophus, σωματοποιήσιν noſtram extollens, admodum debachatur in eos, qui conqueruntur, quod omnipotens non plus roboris, non plus perfectionis nobis indiderit quam potuit, iuuabit ipſamet eius verba audire: potiora mea non forent. [Vide, inquit, quam iniqui ſunt diuinorum munerum æſtimatores. Et quidem profeſſi ſapientiam querũtur quod non magnitudine corporis æquemus elephantes, velocitate ceruos, leuitate aues, impetu tauros: quod ſolidior ſit cutis belluis decentior damis, denſior vrſis, mollior fibris: quod ſagacitate nos narium canes vincãt, quod acie luminum aquilæ, ſpatio ætatis corui, multã animalia nandi facilitate Et cum quædam ne conuenire in idem natura patiatur, vt velocitatem corporum & vires pares animalibus habeamus, ex diuerſis ac diſſidentibus bonis hominem nõ eſſe compoſitum, iniuriam vocant: & in negligentes noſtri Deos querimoniam iaciũt, quod non bona valetudo, & virtus inexpugnabilis data ſit, quod non futuri ſcientia. Vix ſibi temperant quin eò vſque impudentiæ prouehantur, vt naturam oderint quod infra Deos ſumus, quod non in æquo illis ſtetimus. Quanto ſatius eſt ad contemplationem tot tantorũque beneficiorum reuerti, & agere gratias quod nos in hoc pulcherrimo domicilio voluerunt ſecundas ſortiri, quod terrenis præfecerunt. Aliquis ea animalia comparat nobis quorum poteſtas penes nos eſt? Quidquid nobis negatum

lib. 2. de benefi. cap. 29.

gatum eſt, dare non potuit. Proinde quiſquis es iniquus æſtimator ſortis humanæ, cogita quanta nobis tribuerit parens noſter: quanto valẽtiora animalia ſub iugum miſerimus: quanto velociora conſequamur: quam nihil ſit mortale non ſub nutu noſtro poſitum. Tot virtutes accepimus, tot artes, animum denique cui nihil non eodẽ quo intendit momento peruium eſt, ſideribus velociorẽ quorum poſt multa ſæcula futuros curſus antecedit: tantum denique frugum, tantum opum, tantum rerum aliarum ſuper alias aceruatarum. Circumeas licet cuncta & quia nihil totum inuenies, quod eſſe te malles, ex omnibus ſingula excerpas quæ tibi dari velles. Ita benè æſtimata naturæ indulgentia, confitearis neceſſe eſt in delitijs te illi authori omnium fuiſſe.] Hic ſimul aduerte quod egregiè animaduerterunt[a] Plato,[b] Ariſtoteles,[c] Lactantius,[d] D. Thomas, licet homini natiua illa indumẽta & arma, quæ brutis ab ortu cõcedit, naturæ conditio denegarit id tamen compenſaſſe aliunde cum magno cumulo, dum ei rationem elargita eſt, qua artes varias ad comparanda ſibi neceſſaria excogitaret: dumque ei ſimul manum, vt commune inſtrumẽtum, ad illa omnia tractanda conficiendaque attribuit. Atque monet Ariſtoteles in eo etiam meliorem eſſe humanæ conditionis rationem, quod bruta vno tantum integumento, vel corijs, vel villis, ſpinis, plumis, ſquamis, cæteriſq; id genus, vno armorum genere vt vel cornibus, vel vnguibus, vel dentibus vtantur, homo multiplicem ſibi veſtem aptet, quam pro tempore & loco mutet, variaq; habeat armorum auxilia, cui manus eſt vnguis, cornu, & quoduis genus armorum.

a In Protagora.
b Lib. 4. de partibus animal. cap. 10.
c Lib de opifi. Dei cap 2.
d 1. parte qu. 76. art. 5.

Vt verò Deus inſigni artificio hominis ędificiũ plaſmaue peregerit, excultiore tamẽ ſtylo in electorum ſuorum membris effigulandis procedere non ambigẽdum:

variuſque

variuſque in illis eſt, prout ſaluti & fini eorum, ad quem deſtinauit, congruere ipſius ſapientiæ videtur, qui mirabilis eſt in ſanctis ſuis. Hinc non rarò animam pulchram pulchro corpori adaptat, quò rarior chariorq; ſit in pulchro corpore virtus, mirificèque conditoris ſingularem gratiam commendet, liberaliſque miſericordia eluceat. Deſignaturus primum regem Iſraëlitis petentibus, nominat Saulem, qui erat electus & bonus, & non erat vir de filijs Iſraël melior illo: ab humero & ſurſum eminebat ſuper omnem populum. De vocato in reprobati Saulis ſolium Dauide & rudimenta roboris poſituro, ait Scriptura: *Erat autem rufus & pulcher aſpectu, corpore firmus.* Quinimò Chriſtus Dominus Saluator noſter, etiam mortalẽ vitam adhuc agens, eximiam vultus gratiſſimamque ſpeciem habuit, quantũ virum decet, non enim effæminata pulchritudo virum exornat: eo intellectu Pſalmum *Speciosus forma præ filijs hominum diffuſa eſt gratia in labijs tuis,* de corporali pulchritudine Chriſti interpretantur D. Auguſtinus, Chryſoſtomus, alijque. Pulcherrimâ pariter honeſtiſſimaque formâ præditam fuiſſe B. Mariam diuino digito ſculptam ſtatuam legimus. Ad quam Gregorius Nazianzenus, [O Virgo quę nitore formæ cæteras præis.] Id ipſum ex factoris munificentia indeptus eſt Sanctiſſimus Pater noſter *Norbertus*, cuius feſtiuitatem hodie inchoauimus, de cuius corporali habitudine accepimus fuiſſe formâ decorum, aſpectu hilarem, vultu ſerenum, ſermone iucundum, conuerſatione placidum, conuictu affabilem, paulum procerum: fuiſſe eloquio excultum, ſcientiâ inſtructum, animo generoſum, raræ affabilitatis & elegantiæ morum: qui verè potuit dicere cum Salomone, *Puer eram ingenioſus, & ſortitus ſum animã bonam.* Cumque illis primò abuteretur ad malum, poſteriùs tanto feruentius vſus in abundantiſſimum bonum, verifi-

Pſal. 44. *In dictũ Pſalm.* *Hom. 28. in Matt.* *Vide Nicepho. lib. 2. c. 23.* *In Chriſto patiẽte.* *Surius in vita S. Norberti.* *Sapiẽt. 8.*

verificans illud D. Pauli, *Vbi abundauit delictum ſuperabundauit & gratia.* Quo beneficio gratiæ à Deo non eſt præuentus & adiutus? Quomodo eidem gratiæ auſcultauit & cooperatus eſt? Quantis pænitentiæ alijſque operibus ſe diu noctuque conſtrinxit? Quæ non incommoda à malignis, à dæmone, aëre eſt perpeſſus? Quæ ſanè tanto ei aſperiora fuerunt, quantò eius complexio melioris delicatioriſque conditura fuerit. Docent communi conſenſu tum Philoſophi, tum medici, hominem bonitate temperamenti cætera animantia ſuperare, eamque ob cauſam guſtu & tactu, qui boni temperamenti comites ſunt, ſupra eadem præpollere: conſequenter quaſuis inflictiones eum longè acerbius vrere, interque homines, quo præſtantioris quiſque eſt temperaturæ, eò etiam inter eoſdem tactu præualere, acriuſque afflictiones perſentiſcere. Cum igitur B. *Norbertus* pręcellenti primarũ qualitatum ſymmetria præditus fuerit, vt ex inſigni habitudine corporis & mentis perſpicaciâ non dubiè colligitur, acerbiſſimà pænâ eum affecerunt illa rigoroſa pænitentialia opera, ſubtiliſſimè dolores quoſuis ſentijt. quemadmodum Theologi argumẽtantur, Chriſtus optimam habuit conſtitutionem corporis, ergo acerbiſſimè affectus eſt cruciatibus ſuæ paſſionis quos pro redemptione noſtra ſubiuit. Attamen terrenæ iſti moli nõ anxius fuit S. *Norbertus*: omnes appetitus qui antea mũdo ſeruierant, ſub iugum iræ, Deo ſeruire edocebat. Erectus excelſa fide Abrahami Iſaac primogenitum filiũ ſuum (carnem) Domino immolare non expaueſcebat. Hâc fide ſiue fiduciâ, aut ſpe quæuis incurſantia incommoda, Diaboli malignantium oſorum inſidias, opprobria, venena, ſputa, exilia, labores deuorabat, pro nihilo ea reputabat Hâc ratione non ſolum cęleſtẽ qui à gratiâ eſt, ſed etiam naturalem & proprium hominem rite ordinabat,

Ad Rom. cap. 5.

dinabat,

dinabat, nàm ſine ſpe homo, homo dicendus nõ eſt: docente namque Philone Iudęo, Hæbreorum diſertiſſimo, cum principium parandorum bonorum ſit ſpes, etiam hanc tanquam publicam viam natura oſtẽdit, & aperit anima veri boni ſtudioſa, quæ primum amicum ſpei nominat hominem, vocabulum totius generis commune tribuens ei per excellentiam: Chaldæi enim hominem, Enos, id eſt ſperantem vocant, ac ſi ſolus verè homo ſit, qui res bonas expectat & bona ſpe ſe ſuſtinet: Vnde manifeſtũm eſt quod ſpe carentem, non hominem exiſtimãt, ſed beſtiam humanà forma laruatam cui deſit ſpes proprium ornamentum rationalis animæ. Hanc, inquit, idem Philo, in foribus, ceu ianitricem natura collocauit, intus verò cæteras virtutes regias, quas adire licet nemini, qui non prius hanc vnam demeruit. Hac magnanimâ fiducia & ſpe indutus *Norbertus*, naturaliſſimè & veriſſimè homo fuit; hac ſtipatus omnibus ſuperior euaſit, vtramque fortunam intrepido excepit pectore, ac prouerbium ſui ſæculi factus, *In Norberto fides, In Milone humilitas, In Bernardo charitas.*

Lib. de Abrahamo.

Dominum igitur omnium Architectum in glorioſiſſimo Patrono noſtro collaudemus, qui tale habitaculum virtutis ad ſalutem & gloriam noſtram præparauit. Laudemus eũ in nobis ipſis, qui ſupra reliqua Vniuerſi excellentiã nobis attribuit, inenarrabili cõſilio, adeò ingenioſà manu nos elaborauit. Cæleſtis Poëta Dauid ad laudem ſui Opificis & gratiarũ actionẽ totũ inanimatarũ & irrationabilium chorũ aduocat, hortaturq; cælũ, terrã, Solẽ, lunã, maria, mõtes, colles, arbores, pecora, volucres cæli, piſces maris: multò magis nos ad idẽ incitari æquũ eſt, quibus beneficia maiora impẽſa, qui inſuper radio intellectus, & rationis ſumus colluſtrati, & quod omne fert punctũ, per gratiã diuinæ cõſortes naturæ ſumus effecti.

Pſal. 48. & ſeq.

D I X I.